

Přednáška Zsolta Demetrovicse na 1. LF UK: „Zodpovědné hraní: jak snížit škody související s hazardem?“

Michaela Malinová

e-mail | michaela.malinova@lf1.cuni.cz

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Dne 4. dubna 2022 zazněla na Klinice adiktologie 1. LF UK další ze seriálu přednášek zahraničních odborníků organizovaného díky projektu modernizace doktorského studijního programu adiktologie na 1. LF UK. Přednášejícím byl tentokrát **prof. Zsolt Demetrovics z University of Gibraltar**.

Zsolt Demetrovics je profesorem psychologie a předsedou Centra excelence v odpovědném hraní na University of Gibraltar. Získal doktorát z klinické a zdravotní psychologie / návykové chování (ELTE Eötvös Loránd University, Budapešť, Maďarsko). Dříve působil jako děkan Pedagogické a psychologické fakulty (2014–2021) a ředitel Psychologického ústavu (2011–2021) na Univerzitě ELTE Eötvöse Loránda, kde také založil Katedru klinické psychologie a závislostí. Publikoval více než 400 výzkumných prací o epidemiologii, hodnocení a psychologických souvislostech chování při užívání návykových látek a behaviorálních závislostech, včetně hazardních her, hraní videoher, závislosti na internetu, hypersexuálního chování, závislosti na cvičení a kompulzivního nakupování. Citační ohlas jeho prací je velmi vysoký (WoS h-index 51). Je prezidentem Mezinárodní společnosti pro studium behaviorálních závislostí a šéfredaktorem časopisu *Journal of Behavioral Addictions*.

Přednáška byla online a registrovaní zájemci si ji mohli poslechnout v pohodlí domova nebo svých pracoven, zároveň však bylo k dispozici velkoformátové promítání s kvalitním ozvučením v jedné z poslucháren děkanátu 1. LF UK.

ŠIRŠÍ KONTEXT A TERMINOLOGICKÉ RÁMCE

Prof. Demetrovics uvedl svou přednášku pohledem na širší kontext a terminologické rámce návykového cho-

vání dle Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch DSM-IV (2000), DSM-5 (2013), Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (1994) a MKN-11 (2019), s důrazem na **nelátkové závislosti** (non-substance-related dependencies – addictions) a na úsilí posílit v novějších klasifikacích právě dělení látkových a nelátkových závislostí.

DSM-5 z roku 2013 tak rozeznává **látkové závislostní poruchy** (substance-related disorders) pro 10 skupin látek (alkohol, kofein, konopí, halucinogeny, inhalanty, opioidy, sedativa, hypnotika nebo anxiolytika, stimulanty, tabák, a jiné) a **nelátkové závislostní poruchy** (non-substance-related disorders) pro hazardní hraní (gambling disorder) a hraní na internetu (internet gaming disorder).

Další posun nastal v klasifikaci MKN-11 z roku 2019, která rozeznává **poruchy způsobené užíváním návykových látek** (disorders due to substance use, 18 látek) a **poruchy způsobené návykovým chováním** (disorders due to addictive behaviours), které dále dělí na poruchu hazardní hráčství (gambling disorder) offline nebo online, a poruchu hraní (gaming disorder) offline, online nebo nespécifickou.

Popis hazardního hraní v MKN-11 zdůrazňuje tři charakteristiky: „Porucha hazardní hráčství je charakterizová-

na přetrvávajícím nebo opakujícím se vzorem hráčského chování, které může být online (tj. přes internet) nebo offline a projevuje se: 1. zhoršenou kontrolou nad hraním (např. nástup, frekvence, intenzita, trvání, ukončení, kontext); 2. zvýšením priority hazardních her do té míry, že hazardní hry mají přednost před jinými životními zájmy a každodenními činnostmi; a 3. pokračováním nebo eskalací hazardního hraní i přes výskyt negativních důsledků. Vzorec hráčského chování může být nepřetržitý nebo epizodický a opakující se. Vzorec hráčského chování vede k výraznému utrpení nebo k významnému narušení osobních, rodinných, sociálních, vzdělávacích, pracovních nebo jiných důležitých oblastí fungování. Hráčské chování a další rysy musí obvykle být zjevné po dobu alespoň 12 měsíců, aby mohla být určena diagnóza, ačkoli potřebná doba může být kratší, jsou-li splněny všechny diagnostické požadavky a příznaky jsou závažné.“

Dále se prof. Demetrovics podrobně věnoval rozdílům mezi charakteristikami hazardního hraní v DSM-IV a DSM-5, které lze mj. nalézt shrnuté do tabulky na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK519704/table/ch3.t39/>.

HAZARDNÍ HRANÍ VE SPOLEČNOSTI

Centrum zájmu se přesouvá s tím, jak se role hazardu ve společnosti mění a osciluje mezi „hříchem“ (vymýcení, prevence hazardu), „neřestí“ (legalizace za účelem eliminace trestné činnosti, věnování finančních prostředků státu nebo na dobročinnost) a „zábavou“ (soukromý zisk, zmírnění dopadů nadměrné spotřeby).

Rozsah regulačních modelů pak sahá od státního monopolu až po udělování licencí v rámci omezeného nebo otevřeného trhu, rozšíření legálního přístupu napříč platformami a typy hazardních her (online hry, sportovní sázení), rozostřují se produktové řady v rámci regulačních rámců hazardních her i mimo ně (např. loot boxy pro videohry, fantasy sporty, peer-to-peer sázení, sázení na eSports, apod.).

NOVÉ VÝZVY

Novou výzvou jsou **interaktivní hazardní hry**. Nejdůležitější změnou za posledních 20 let je rostoucí popularita interaktivních hazardních her prostřednictvím interaktivních médií.

Vznikly tak nové rizikové skupiny (např. mladší muži s vyšším vzděláním a zaměstnaní na plný úvazek nebo studující). Ke změnám v interaktivních hazardních hrách ve srovnání s tradičními (land-based) hazardními hrami patří větší počet hazardních aktivit a více utracených peněz. Rostoucí oblibu zažívá sportovní sázení, sázení ve hře (tj. živé/průběžné sázení) a mobilní sázení.

Další novou výzvou je **sblížení hraní her a hazardu** (videohry obsahující prvky hazardních her, herní prvky

v hazardních hrách, hazardní hry ve hrách – esport, simulované online hazardní hry zdarma).

Dále se prof. Demetrovics věnoval prevalenci problémového hazardního hraní, komorbiditě, modelu veřejného zdraví a problémovému hráčství / hazardnímu hráčství u nezletilých.

Zajímavou částí přednášky bylo téma **rekreačního hazardního hraní vs. problematického hazardního hraní jako poruchy**. Zatímco rekreační hazardní hraní je plánovaná aktivita, problematické hazardní hraní je impulzivní. Dále lze porovnání těchto dvou aktivit definovat jako kontrolu vs. ztrátu kontroly, rekreační charakter vs. eskapismus/coping. Zatímco u rekreačního hazardního hraní výhra = výhra, prohra = prohra, problémoví hazardní hráči vnímají výhru jako přirozenou a prohru narcisticky jako křivdu.

U rekreačních hazardních hráčů po prohře následují pokusy ušetřit, problémoví hazardní hráči se snaží ztrátu „dohnat“. Dalšími vyjádřitelnými srovnáními jsou: sociální aktivita vs. osamělá aktivita a sociální izolace, hraní jako jedna z mnoha aktivit vs. priorita před ostatními aktivitami, neporušené vnímání reality vs. porušené vnímání reality, neporušené kognitivní funkce vs. kognitivní zkresení, zábava vs. porucha.

TYPICKÁ PROGRESE ŠKOD

Finanční újma je tou hlavní škodou, a čím déle je tento problém skrytý, tím jsou následky závažnější a trvalejší:

1. vyčerpání disponibilního příjmu
2. potíže s dodržováním pravidelných plateb a hrazením účtů
3. potřeba pokračovat dále prohlubuje závislost
4. narůstající dluhy se zhoršujícími se podmínkami půjček

V průměru je problémovým hraním nějak postiženo šest lidí blízkých hráči (partneři, děti, blízcí přátelé, rodiče). Účinky na děti přetrvávají až do jejich dospělosti a projevují se vyšší mírou problémového hazardního hráčství a drogové závislosti.

ODPOVĚDNÉ HAZARDNÍ HRANÍ: TERMINOLOGIE, DEFINICE, GUIDELINES

Bezpečnější hazardní hraní chápeme jako individuální přístup, který znamená, že někdo používá nízkorizikové strategie k minimalizaci škod a rizik souvisejících s hazardem. Může to ale také být strategie a soubor opatření, předpisů a služeb zavedených provozovatelem hazardních her s cílem minimalizovat rozvoj škod souvisejících s hazardem a snížit riziko rozvoje hazardního hráčství jako poruchy.

Kdo by měl být odpovědný? Relativní rozdělení odpovědnosti se v jednotlivých jurisdikcích liší podle společenských norem (veřejné vzdělávání, vládní politika, regulační požadavky, iniciativy provozovatelů, další sektory – například sektor finančních služeb může vytvořit nástroje, které umožní hráčům blokovat transakce spojené s hazardem).

Pozorujeme protichůdné globální trendy v klíčových bodech, které se týkají například inzerce a sponzoringu, ochrany hráčů nebo rozšiřování trhu. Zatímco v evropských zemích se inzerce buď blíží zákazu, nebo je alespoň restringována, Severní Amerika je pokryta inzeráty zejména na sportovní sázení. V Evropě se požadují intervence u rizikových zákazníků, povinné limity vkladů atd. Austrálie, zdá se, jde evropskou cestou. A Severní Amerika zatím rozšiřuje přístup: sportovní sázení zaplavilo americké státy a v Kanadě přešlo od státního monopolu k soukromým licencím.

Prof. Demetrovics posléze široce představil první **Pokyny pro nízkorizikové hazardní hraní** na světě (dostupné na <https://gamblingguidelines.ca>) a **Tipy pro bezpečnější hazard** (Responsible Gambling Council, <https://www.responsiblegambling.org>).

Tato zpráva vychází z autentické přednášky a podpůrné powerpointové prezentace „Problem gambling and responsible gambling: Zsolt Demetrovics, Judith Glynn, 4 April 2022“. Literatura vyznačená v prezentaci: DSM-IV; APA, 2000. ICD-10; WHO, 1994. Kingma, 2002. Gainsbury, et al., 2014. Hubert & Griffiths, 2018. Gainsbury, et al., 2015. Abbott et al., 2019. Hahmann, Hamilton-Wright, Ziegler & Matheso,; 2020. Riley et al., 2021. <https://gamblingguidelines.ca>. <https://www.responsiblegambling.org>.

Přednáška je součástí projektu „Modernizace doktorského studijního programu oboru adiktologie v oblastech výzkumu prevence a léčby závislostního chování“, reg. číslo CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_018/0002489, který byl podpořen z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

